

Doç. Dr. Mustafa KARABULUT

Adıyaman Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Adıyaman/TÜRKİYE
mkarabulut@adiyaman.edu.tr

Dr. Ferhat ÇETİNKAYA

Dicle Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Diyarbakır/TÜRKİYE
ferhatcetinkaya@yahoo.com

27 MAYIS DARBESİ'Nİ ANLATAN ROMANLARDA ÖĞRENCİ OLAYLARI*

STUDENT UPHEAVALS IN NOVELS
NARRATING MAY 27 COUP

ÖZ

Toplumsal yapının birçok yönlerinin anlaşılmasında roman türü önemli veriler sunar. Toplumun ekonomik, siyasi ve sosyal yönden değişimlerini kurmaca dünyasında işleyen roman, bu yönüyle diğer edebi türlerden farklıdır. Çünkü roman Türk toplumunun gelişimine paralel bir şekilde gelişmiştir ve zaman zaman bir kitle iletişim aracı olarak kullanılmıştır. Toplumun Tanzimat döneminden bu yana geçirdiği sancılı süreçleri, dönemeçleri ve diğer pek çok olguyu kendi dünyasında tartışmakta, fikir öne sürmekte ve çözüm aramaktadır.

Türk siyasi hayatın keskin dönemeçlerinden biri 27 Mayıs Darbesi'dir. Gerek darbe sonrasında 1961 Anayasası'nın özgürlükçü atmosferi olsun, gerekse dönemin roman anlayışından kaynaklı olsun romancılar birçok konuya açılmış ve politika ile ideoloji hiç olmadığı kadar romana sirayet etmiştir. 27 Mayıs'ı konu edinen romanların hemen hepsinde, açık ya da örtük bir şekilde olaylar belli ideolojik bakış açısıyla ele alınmıştır. Romanlardaki dönemin öğrenci olayları da yazarın düşün dünyasına göre şekillenmiştir. Öğrenci olayları bazı romanlarda dönemin iktidar partisine karşı bir isyan, bir ayaklanma şeklinde ele alınırken bazı romanlarda muhalif unsurların iktidar partisine karşı yapmış olduğu bir oyun olarak işlenmiştir. Bu çalışmayla dönemin öğrenci olaylarının Türk romanında nasıl işlendiği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk romanı, 27 Mayıs, darbe, öğrenci olayları, Demokrat Parti.

ABSTRACT

As a genre of fiction, novel presents prominent data in terms of the understanding of many aspects of social structure. Novel differs from other literary genres in terms of treating the economic, political and social evolutions of society in the world of fiction. This is because novel has been developed in parallel with the development of Turkish society and sometimes has been used as a mass medium. It discusses the painful processes, turns and many other phenomena the society has gone through since the beginning of Tanzimat Reform Era, addresses opinions and seeks solutions.

One of the critical turning points of Turkish political life was the May 27 coup. Novelists started covering a lot of ground and politics and ideology was reflected more on novel than ever before because of the libertarian atmosphere of the 1961 Constitution and the understanding of novel in the era. In almost all the novels addressing May 27, the events have been discussed in certain ideological viewpoints either implicitly or explicitly. Student upheavals in the periods in novels were also shaped in compliance with the author's world of thought. In some novels, students' upheavals were approached as a revolt, an uprising against the ruling party of the era, whereas in some of them they were treated as a trick that the opponents play on the ruling party. How the student upheavals of the era in Turkish novel were addressed will be examined in this study.

Keywords: Turkish novel, May 27, coup, student upheavals, Democrat Party.

Atıf@

Karabulut, Mustafa; Çetinkaya, Ferhat. "27 Mayıs Darbesi'ni Anlatan Romanlarda Öğrenci Olayları", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, Yıl 5, Sayı 10, Bahar 2019, s. 12-27.

* Bu makale, "27 Mayıs Darbesi'nin Türk Romanına Yansıması" adlı doktora tezinden geliştirilerek oluşturulmuştur.

Giriş

Türk siyasi tarihinin en sancılı dönemlerinden biri 27 Mayıs 1960 darbesidir. Bu darbe birçok yönden tarihe geçerken, hem kendi döneminde hem de sonraki dönemlerde olsun çokça tartışılmış ve farklı yönlerden ele alınmıştır. 27 Mayıs'ın tartışılıp değerlendirildiği bir alan da edebiyat sahasıdır. Romanlarda yazarlar kendi bakış açısına göre 27 Mayıs'a giden süreci değerlendirmiş ve kurgulamışlardır.

İktidarı CHP'den devralan Demokrat Parti, kısa süre içerisinde siyaset arenasına yeni bir soluk getirmiştir. İlk yıllarda iktisadi ve sosyal alanda yaptıkları atılımlarla halkta heyecan yaratmış ve yıldan yıla destekçilerini arttırmıştır. Öte yandan ülkedeki müreffeh seviyesi artmıştır. Bu tablo 1955 yılından itibaren gerek iktidar-muhalefet çekişmelerden, gerekse Demokrat Parti'nin bazı hatalı uygulamalarından kaynaklı bozulmaya başlamıştır. 1958 yılındaki ekonomik buhran ise muhalefetin elini güçlendirirken iktidarı da zor durumda bırakmıştır. Muhalif unsurların DP'yi yıpratmaya çalışması, iktidar partisinin de aynı sertlikle muhalif unsurlara yüklenmesine sebep olmuş ve ülke kutuplaşmaya doğru gitmiştir. Siyaset dünyasındaki çekişmeler, halkın tüm kesimine sirayet etmiş, özellikle öğrenci gruplarına somut olarak yansımıştır (Koç, 2018: 209). Bu durum, Demokrat Parti'yi bir türlü kabullenemeyen "elit" grubun, muhalif aydınların ve basın, ordunun işine gelmiş ve adım adım 27 Mayıs doğru gidilmiştir.

Ülkeyi, girdiği dar boğazdan kurtarmak için Adnan Menderes ve hükümeti çareler ararken, ordudaki cuntacılar da Demokrat Parti'yi pasif hale getirmek, hatta iktidardan uzaklaştırmak istemişlerdir. Orduda kümelenen cuntacılar darbeyi disiplinli bir şekilde gerçekleştirmek ve bir an önce sonuç almak için ittifak kararı alır (İpekçi ve Coşar, 2010: 22-23). 27 Mayıs Darbesi otuz yedi subayın, emir komuta zincirinin dışına çıkmasıyla gerçekleştirilmiştir. Cuntacılar, dört saat içerisinde tüm stratejik noktaları ele geçirmiş ve resmen ülke yönetimine el koymuşlardır (Başgil, 2011: 163).

Tarihi hadiseler romancılar için vazgeçilmez malzemelerdir. Türk romancısı böyle bir hadiseyi kimi zaman doğrudan kurgularken kimi zaman da romanında bir motif olarak kullanmıştır. 27 Mayıs meselelerini ele alan romanlara genel manada bakıldığında, iktidar partisinin son bir yılında iddia edilen baskıcı tutumu ve bunun sonucunda ortaya çıkan hadiseler görülür. Romanlarda Demokrat Parti'nin hataları birden çok nedene bağlanmakta ve yazarın düşünce dünyasına göre farklılaşmaktadır. Özellikle sol fraksiyondan gelen yazarların romanlarında ön plana çıkarttığı olayların başında öğrenci olayları gelmektedir. Bu çalışmada Türk romancısının öğrenci olaylarına bakış açısını değerlendirilecektir.

27 Mayıs öncesinde öğrencilerin doğrudan organize ettiği iki önemli gösteri vardır. İlk olay, İstanbul'un Beyazıt meydanında cereyan ederken, diğeri de Ankara'nın Kızılay meydanında çıkmıştır. 27 Mayıs'ı "devrim"

şeklinde niteleyerek romanlarında kurgulayan yazarlar, özellikle bu iki olayı bir ölüm-kalım savaşı olarak romanlarına konu etmişlerdir.

1. Beyazıt Meydanı Olaylarının Romanlara Yansıması

1958'den sonra iktidar partisinin iktisadi, sosyal ve siyasi politikalarda tıkanması ve muhalif unsurlara baskısı sonucunda ülkedeki atmosfer giderek gerginleşmiştir. Ülkedeki temel sorunların istikrarsızlığına çözüm arayan DP, bir an önce gerginleşen atmosferi düzeltmek ve bir dizi önlemler almak için harekete geçer. Ülkedeki sorunların kaynağını CHP ve muhalif basında arayan Demokrat Parti (Bayburt, 2001: 134-135), Cumhuriyet Halk Partisi'nin son dönemdeki eylemlerini incelemek için Tahkikat Komisyonu'nu kurar (Demir, 2009: 250-252). 27 Nisan'da resmen çalışmaya başlayan Tahkikat Komisyonu, özellikle üniversite çevresinde tepkiyle karşılaşır.

27 Mayıs'a giden süreçte önemli bir etmen sayılan Tahkikat Komisyonu, anayasaya uygunluğu tartışmalarını gölgesinde bırakacak öğrenci olaylarını başlatır. Üniversite öğrencileri tarafından protesto edilen bu tasarı, birçok romancıya malzemeler sunmuştur. 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi öğrencileri tarafından organize edilen mitingde öğrenciler "kahrolsun diktatörler", "Menderes istifa" gibi sloganlar atıyor, marşlar söylüyorlar ve bazı üniversite hocalarından destek görmüşlerdir. Bu olaylar karşısında harekete geçen emniyet güçleri öğrencilere müdahale etmiş ve mitingi dağıtmaya çalışmıştır. Fakat yapılan müdahalelere öğrenciler de karşılık verince olaylar kontrolden çıkmış ve askeri birlikler olaya müdahale etmiştir (Öymen, 2013: 653). Ancak öğrenciler, polisleri bir karşıt güç olarak görüp onlarla çatışırken, askerleri "kardeş" olarak görmüş ve onları marşlar eşliğinde karşılamışlardır (Eroğul, 2014: 234).

27 Mayıs'a giden süreci konu alan romancılar yukarıdaki hadiseleri kurgulamış ve askeri müdahale gerekçeleri arasında göstermişlerdir. Bu konuyu canlı ve ayrıntılı işleyen romanların başında Vedat Türkali'nin *Bir Gün Tek Başına* adlı roman gelir. Romanda bu olay işlenirken birçok konuya dikkat çekilir. Eserde öğrencilerin gerçekleştirdiği ilk ciddi organize yürüyüşün, Tahkikat Komisyonu'nu protesto etmek için yaptıkları yürüyüşle başladığı belirtilir (Türkali, 2004: 514). Tasarıyı protesto etmek amacıyla toplanan gençliğin mitingini kurgulayan yazar, bu konuya iki yönlü dikkat çeker: İlki, polislerle öğrencilerin çarpışması, ikincisi ordu birliklerinin öğrencilere genel olarak iyi davranması şeklindedir.

Romanda olaylar önce küçük bir protesto şeklinde başlamış daha sonra öğretim üyelerinin destek vermesi ve polisin şiddet uygulaması neticesinde olay büyür (Türkali, 2004: 609). Öğrencilerin iktidar partisine yönelik yürüyüşleri ve protestoları artarak devam eder. Öğrencilerin Adnan Menderes'i açık bir şekilde diktatörlükle suçlamaları ve onun istifasını istemeleri doğrultusunda gerçekleştirilen protestoların ardı arkası kesilmeyerek sonu ölüm ve ağır yaralanmalarla neticelenir (Türkali, 2004:

657). Yazarın, öğrencilerin protesto esnasında taşıdıkları “diktatör”, “istifa Menderes” ve “Hürriyet... Hürriyet” dövizlerini, gerek kendisinin doğrudan gerekse karakterler vasıtasıyla hiçbir eleştiri ve tartışma getirmeden kurgulaması dikkat çekicidir. Kurguda zaman zaman iktidar partisinin lehine diyaloglar görülse de bunu olumsuz karakterler vasıtasıyla yapılır.

Öğrencilerin polislerle çatışmasını taraflı bir şekilde kurgulayan yazar, öğrencileri “gerici”lere karşı kahramanca mücadele eden bireyler olarak aktarırken öte tarafta polisleri baskıcı, zulüm yapan, vatandaşı silah çeken vs. şeklinde tanıtır (Türkali, 2004: 568). Polis ile öğrenciler arasında yaşanan gerilim aynı zamanda romanın en çarpıcı kısımlarındandır. Üniversite rektörünün bile karıştığı olaylarda öğrenciler, canları pahasına protestolarını sürdürür ve rektör hocalarının kendilerine gösterdiği destekten dolayı daha dinamik bir biçimde organize olurlar (Türkali, 2004: 522-523). Romanın en canlı ve kanlı sahneleri bu kısımda görülürken, yazarın, hükümetin bir birimi ve kurumu olan emniyet teşkilatına bağlı polisleri düşmanca resmetmesi askeri müdahaleyi haklı göstermek için yapılmış bir kurgudur. Dolayısıyla yazar, kurgunun önemli bir bölümünü işgal eden öğrencilerle polis arasında çıkan çatışmada öğrencileri haklı gösterir ve hükümete bağlı bir birim olan emniyeti de kıyasıya olumsuzlaştırır. Yazar, tarihi sayfalardan eserine yerleştirdiği öğrenci olaylarını gerçekçi ama taraflı bir biçimde kurgular ve örneklerle askeri müdahaleyi bir devrim olarak okurlarına aktarır.

Beyazıt olaylarından sonra öğrenciler iktidar partisine karşı protestolarına devam eder ve ölümlerin de yaşandığı olaylar neticesinde, olayın kontrolünü sağlamak için sıkıyönetim ilan edilip askerler iç güvenliğe el koyar. Askerler, polislerden devrildikleri güvenliği üniversite bahçesini kuşatarak sürdürür ve öğrencilerle olumlu diyaloglar kurar. Yazar, askerlerin halktan kimseler olduğuna ve onlardan zarar gelmeyeceğini ifade eder (Türkali, 2004: 616). Aynı durum Ankara’daki askerler için geçerli değildir. Genelkurmay Rüştü Erdelhun’un askere “ateş” yetkisi verdiği ve sonucunda ölümlerin ve ağır yaralanmaların olduğunu iddia eden yazar, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı’nın da işi ciddi alması için Genelkurmay’dan ciddi uyarı aldığını söyler (Türkali, 2004: 656). Asker birlikleriyle ilgili eleştiri ya da olumsuz kurgulama sadece Genelkurmay veya komutanlar düzeyindedir. Subaylarla ilgili herhangi bir olumsuz kurgu yapılmamıştır.

Yazara göre her ne kadar askerler ile öğrenciler arasında gerilim yaşansa da öğrenciler askerleri, askerlerde öğrencileri kardeşleri gibi görmektedirler. Olaylardan sonra asker birlikleri, artık İstanbul’un her yerindedir (Türkali, 2004: 573) ve Ankara’da da benzer durumlar yaşanmaktadır. Roman karakterlerinden Günsel’i kışlaya götürdüklerinde Günsel’in direktmesi sonucu askerlerin onu sürüklemesi dışında (Türkali, 2004: 665), askerlerin öğrencilere gayet iyi davrandıkları romanda sıkça yapılan bir vurgudur.

Beyazıt olayının sayfalarca canlı ve ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı bir diğer roman Erol Toy'un *Kördüğüm* adlı eseridir. Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasından sonra öğrenciler eylem kararı alır (Toy, 1974: 91). Olaylara başlamadan önce bir profesörün öğrencileri uarması; hükümetin tutumunun siyasal bir davranış olduğunu anlatması dikkat çekicidir (Toy, 1974: 92). Fakat öğrenciler bu uyarılara kulak asmaz ve hükümeti protesto etmeye başlarlar. Sonrasında olayları bastırmak için atlı polislerin belirmesi, bu polislerin öğrencilerle çatışmaya girmesi, buna rağmen öğrencilerin marşlar eşliğinde protestolarına devam etmesi, polisin silahla karşılık vermesi, polis kurşunuyla Turan Emeksiz adlı öğrencinin öldürülmesi ve nihayetinde ordunun olaya el atması tarihi bilgiler eşliğinde kurgulanarak anlatılır.

Samim Kocagöz ise *İzmir'in İçinde* adlı romanda, olumlu kişiler vasıtasıyla Beyazıt olaylarını şiddetle eleştirir. Ülke yönetiminden kaynaklı kötü gidişatı, iktidarın muhaliflere kurduğu baskıyı protesto etmek için öncelikle üniversiteli gençlik kesimi görülür. Avukat Suphi Bey; İstanbul, Ankara ve İzmir'de gençlerin öfkeli ve her an patlamaya hazır olduklarını söyler (Kocagöz, 2009: 135). Yazar, Gülseren üzerinden gençlerin öfkelerini sokaklara taşma sebebini iktidar partisi tarafından kurulan Tahkikat Komisyonu'na dayandırır (Kocagöz, 2009: 226). Başkişi Emre'nin nişanlısı olan Gülseren, özellikle gençlik hareketlerine ve hükümete karşı yapılan protestolara karşı ilgi duyar. Marşlar ve sloganlar eşliğinde protestolarına bir bahar havasında gerçekleştirdiğini aktaran Gülseren, polisten haksızlık gördüğünü ifade eder ve bu protestolara bir kısım halkın katıldığını da ifade eder (Kocagöz, 2009: 227). Protesto sıralarında öldürülen Turan Emeksiz de bu romanda yerini alır. Cahit, Turan Emeksiz'in ölümünü bir türlü unutamadığını ve hesabının mutlaka sorulması gerektiğini arkadaşlarıyla tartışarak vurgular.

Attilâ İlhan 28 Nisan'da ortaya çıkan Beyazıt öğrenci olaylarını üç romanında da işlemiştir. Öncelikle *Bıçağın Ucu* romanında olayı kurgulamış ve iktidar partisinin öğrencilere karşı tutumunu eleştirmiştir. Eserde, üniversitelerde öğrencilerin hükümetin tutumuna karşı rahatsızlıkları olduğu vurgulanırken (İlhan, 2014: 249), 28 Nisan'da yapılan gösteri bu noktada kurguya dâhil olur. Polislerin üniversiteye girerek birçok öğrenciyi darp ettiği, üzerlerine de ateş açtığı söylentisi roman kişileri arasında dolaşır (İlhan, 2014: 334). Yazar polisler karşı öğrencilerin direndiğini kahramanlarının aracılığıyla verirken, polislerle çatışma safhasına gelebilen öğrenciye üstü kapalı övgüler dizer (İlhan, 2014: 340). Yazar, öğrencilerin özgürlüklerini elde etmek ve baskılardan kurtulmak için iktidar partisine karşı bir protesto başlattığını ve hocalarının da desteğini aldıklarını özellikle ifade eder (İlhan, 2014: 363). Fakat bu noktada, öğrencilerin kendilerine ne gibi bir baskı olduğu kurgulanmamıştır. Sebep olarak Tahkikat Komisyonu'nun kurulması olarak gösterilmişse de öğrencileri ilgilendiren kısmı kapalı kalmıştır. Öte yandan Beyazıt meydanındaki olaylar anlatılırken polislerin öğrencilere acımasız, hatta düşmanca davrandığı iddia edilir

(İlhan, 2014: 335). Anlatıcı, Beyazıt olaylarındaki öğrencilerin polisle ciddi çatışmalara girdiğini ifade eder. Öğrenciyi bir kahraman polisi de düşman şeklinde kurgulayan yazar, öğrencilerden ölenlerin olduğunu aktarır (İlhan, 2014: 335). Polisler kurgunun bu noktasında karşıt güç olarak okura sunulur ve olabildiğince olumsuzlanır.

Attilâ İlhan'ın konuyla ilgili bir diğer romanı *Sırtlan Payı*'nda 28 Nisan öğrenci olayları Miralay Ferid'in aktarımıyla karşımıza çıkar. Miralay Ferid hasta yatağında ölümü beklerken darbe öncesi Beyazıt olaylarını ve kendisinin düzenlediği Sessiz Yürüyüş organizasyonunu anımsar. Bir asker olarak hasta yatağında ölümü beklemenin acı olduğunu ifade eden başkışı, gösteri sırasında çıkan öğrenci olaylarında polis tarafından darp edilerek öldürülmesini hayal eder. Böylelikle şehitlik mertebesine yükseleceğine inanan Ferid, o esnada ölmemesini şanssızlık olarak niteler (İlhan, 2006: 23). Karakterinde, düşman kuvvetleriyle değil de kendi polisiyle çatışma sonucu şehit düşeceği inancını kurgulayan yazar, öğrenci olaylarına kutsiyet katmaya çalışır.

Attilâ İlhan, 28 Nisan olaylarıyla ilgili kurgulamaları ve değerlendirmeleri *Yaraya Tuz Basmak* romanında daha bir gerçekçi hâl alır. Romanda, olaylar meydana geldikten sonra emniyet güçleri olayları durdurmakta yetersiz kalır ve ordu devreye girer. Ordunun öğrencilere telkinleri nasihat şeklinde olmakla beraber üstü örtülü bir desteği de söz konusudur. Askerler öğrencilere sert davranmayacaklarını belirtir (İlhan, 1982: 305). Emniyet yetkilileri ise hem üniversite hocalarına hem de öğrencilerine sert bir şekilde davranır ve istenmeyen olaylar meydana gelir. Yazar tarafından 28 Nisan olaylarından söz edilirken olayı organize eden öğrencilerin CHP'li olduklarını iddia eder. (İlhan, 1982: 302). 28 Nisan olayları esnasında öğrencilerin orduya itimatı yüksek olduğu ifade edilir. Ordudaki görevli subaylar da öğrencilere gayet saygılı ve anlayışlı davranmaktadır. Ordudan öğrencilere öfkeli olan sadece Genelkurmay Başkanı Erdelhun olduğu ifade edilir (İlhan, 1982: 309). Ordunun, öğrencilerin iktidar partisine yönelik protestolarına desteği roman boyunca görülür. Darbe için kurulan grubun bu olayı fırsat bilerek müdahaleyi tartışır fakat çoğunluk sağlanamadığı için vazgeçilir. Yazar darbe gerekçeleri başına koyduğu Kore Savaşı'nın yanında Beyazıt olaylarını da önemli bir gerekçe saydığından olaya romanında geniş bir şekilde yer verir.

Gönül Pultar'ın roman kişisi Mengü, öğrenci olaylarının tamamına katıldığını ve kendisini 27 Mayıs'ı gerçekleştirenlerden birisi olarak gördüğünü sadece anlatır (Pultar, 1999: 168). Herhangi bir eleştirisi ya da değerlendirmesi söz konusu değildir. Ayşe Kulin'in *Gecenin Sesleri* adlı romanında olayların değerlendirilmesi biraz daha farklıdır. Romanın başkışısı Ayda'nın annesi Rengigül Hanım, 28 Nisan'da gerçekleşen öğrenci gösterilerine katılır. Romanın başkışısı ve aynı zamanda anlatıcı konumunda olan Ayda, annesinin günlüğünden öğrenci olaylarını okur. Rengigül, gençlik yıllarında Cumhuriyet rejiminin tehlikede olduğunu düşünerek askeri

müdahale öncesi yapılan yürüyüşlere katılmış, polisler tarafından darp edilmiştir. Rengigül'ün anılarını bizlere aktaran kızı Ayda, olayları canlı bir şekilde vermektedir.

Rengigül'ün anılarında Tahkikat Komisyonu'nu protesto etmek için yaptıkları gösteri, polislerin öğrencilere uyguladığı sert müdahalesiyle daha da şiddetlenir. Anılarından polislerin sert müdahalesi sonucu öğrencilerin de karşılık verdiği anlaşılır. Öğrencilere dostça el uzatanın ordu olduğu bu romanda da iddia edilir. Bu mücadeleyi onurlu sayan Rengigül, Türk polisiyle yaptıkları mücadeleyi düşmanca bir tavırla tasvir etmiş ve dönemin iktidar partisini eleştirmiştir. Kızının da 1970'li yılların öğrenci olaylarına karıştığını gören Rengigül, öğrencilerin çıkarttığı olayların hiçbir işe yaramadığını gördüğü gibi, askeri müdahalelerin de pek bir etkisi olmadığı gerçeğiyle yüzleşir.

Tahkikat Komisyonu'ndan sonra iktidar partisine muhalefet etmek için sokağa çıkan gençlerin polislerle çatıştığı ve öngörülemeyen olaylar yaşandığı yönünde kurgulamalar *İhtilâl Süvarisi* romanında da mevcuttur. Roman başkışisi Fethi Gürcan, bu konuda iktidar partisini sert bir biçimde eleştirir. Gençlerin hak, adalet ve özgürlük istemelerinden daha doğal bir şeyin olamayacağını, polislerin öğrencilere karşı kullandıkları orantısız gücün insafsızca olduğunu Başkışi Fethi'yle vurgulayan yazar, aynı zamanda olaylar esnasında ilan edilen sıkıyönetimin komutanıyla Binbaşı Vehbi Ersü arasındaki tartışmayı da aktarır (Turhan, 2004: 137-138). Böylelikle yazar, öğrenci olayları esnasında karşı karşıya gelen ordu mensuplarını işlerken, ordudan birinin olaylara bakış açısını verir.

Güneşin Dört Köşesi romanında Beyazıt olaylarının bir hukuk hocasının dersi protesto etmesiyle başladığı belirtilir. Dersin konusunun anayasa olduğu, fakat anayasanın da konuşulması yasak olduğundan dersi iptal eden hukuk hocasının olayları körüklediği, olayların birden büyüdüğü ve akabinde atlı polislerin öğrencilere müdahale ettiği anlatılır. Böylelikle yazar, olayların büyümesini hukuk hocasına bağlar.

Yüzbaşının Oğlu romanında ise anlatıcı, 1960'lı yıllarda bir öğrencidir ve en yakın arkadaşı olan Cımbız Metin'in annesine âşıktır. O yıllarla ilgili anılarını bizlerle paylaşırken Beyazıt olaylarının kendisini ilgilendirmedeği halde olaya katıldığını söyler. Siyasetle ilgilenmeyen anlatıcının tek tutkusu Cımbız Metin'in annesi Cazibe Hanım'dır. Fakat kurgu ilerledikçe, Cazibe'ye olan aşkı ilerler ve kocası DP Milletvekili Halim Bey'e düşman kesilir. Böylece kendisi, Halim Bey'in içerisinde bulunduğu dairenin tam karşısında yer almaya başlar. Anlatıcı o döneme ait muhalif kimliğinin sebebini verir ve Halim Bey'e beslediği düşmanlık yüzünden siyaset sahnesine ilk ve son kez çıktığını aktarır. "Cazibe beni bırakmasaydı, üniversite gençliğiyle birlikte sokağa dökülüp bayrak sallamazdım. 'Hürriyet! Hürriyet!' diye avazım çıktığı kadar bağırmazdım. Halim Bey'i kastederek, 'Kahrolası diktatörler, bu dünya size kalır mı' demezdim" (Gürsel, 2014: 217). Yazar, o dönemlere ait öğrenci profilini

diğer romancılardan farklı bir şekilde çizmiş ve öğrencisinin 28 Nisan gösterilerine katılma sebebini kişisel düzlemde ele almıştır.

Beyazıt olaylarına romanında yüzeysel bir anlatımla değinen Yılmaz Karakoyunlu, Beyazıt Meydanı'nda öğrencilerin üzerine ateş açıldığını, polislerin öğrencilere sert davrandığını, başta Başvekil olmak üzere Namık Gedik ve üst yetkililerinin endişeli olduğunu anlatır (Karakoyunlu, 2004: 533). Öte yandan romanda radyo ajansının olaylarının tertipleycisinin üniversite hocaları olduğunu duyurur (Karakoyunlu, 2004: 535). Yazar radyonun bu yanlış yönünü Fuat Naci ile eleştirir ve aslında her şeyin açıkça ortada olduğunu ifade eder.

Beyazıt olayları başta olmak üzere diğer öğrenci olaylarının tertipleycisinin CHP olduğu yönünde kurgulamalar da bulunmaktadır. Bu romanlarda da olayın tarihsel yönü anlatılır ve değerlendirmeler yapılır. *Tutsak* romanında ülkedeki gergin atmosfer hissedilir. Öğrencilerin protestoları, üniversite hocalarının huzursuzluğu, ordunun öğrenciler tarafından çıkartılan hadiselerle karşı hoşgörülü olması, İsmet İnönü'nün ve ordunun iktidar yönetimine el koyacağı yönündeki üstü örtülü mesajlar vermesi iktidar partisini huzursuz etmektedir. Buna mukabil Beyazıt olaylarıyla beraber iktidar partisi de önlemlerini gittikçe sertleştirir ve şiddet yanlısı bir tutum haline girer. Darbe öncesi DP'li olan ve zamanında DP'nin safında yer alan karakterler özellikle Beyazıt olaylarından sonra DP'yi eleştirmeye başlarlar. Öte yandan öğrenci olaylarının bir tiyatro olduğuna dikkat çeken yazar, tertipleycisinin İsmet İnönü olduğuna dair düşüncesini imalı bir şekilde anlatır.

Sevinç Çokum'un *Karanlığa Direnen Yıldız* romanında da benzer bakış açısı söz konusudur. Daha çok söz konusu olayları Cangür adlı olumsuz kişi üzerinden kurgulayan yazar, 28 Nisan'da yaşanan olayların çok abartıldığına değinir. Öğrenci olaylarına katılan ve hafif yaralanan Cangür, ailesi ve çevresi tarafından itibar edilecek biri haline gelir. Yazar olaylarda boy gösteren öğrencilere Cangür örneğinde eleştiriler getirir. Cangür'ün bu sayede ileride CHP'den milletvekili adayı olabileceğini belirterek olaylara katılan öğrencilerin bir çıkar ya da çevreden takdir toplama adına yaptıklarını ima eder. Toplumda statü edinme çabasında olan bu kişi olayları fırsat bilir. Romandaki olayların içerisinde değerlendirilen öğrenci tipi Cangür roman boyunca olumsuzlanır. Tahkikat Komisyonu'nun ilanından sonra iktidar partisine yönelik protestolara katılan Cangür ve diğer öğrenciler ordu tarafından memnuniyetle karşılanır. Ayrıca olaylarda ölü ve yaralı sayısının abartıldığı vurgusu yapılır.

“Otobüs durağının orada bekleyen asker ve cip kalabalığının askerlere cipleri tek sıra halinde ve gençlerin geldikleri istikametinin aksine doğru hareket ettirmeleri emrini verdiğini... Âdeta bir bayram kucaklaşması yaşanmış o an. Tablo muhalefetle ordu mensupları arasındaki bağı ve bundan sonraki beklentileri işte bu sevinç naraları ve öpüşme sesleri ile ortaya koyuyormuş. İşin en tuhafı yanı da yürüyüşçülerin, Beyazıt'taki

çatışmalar devam ediyormuşçasına gerginliği koruyarak ikide bir birilerinin daha öldüğü haberini yüksek sesle duyurmuşlarmış... Böylece ölü sayısı Babıâli'ye gelindiğinde gazetecilerin muhayyilesiyle birleşerek 250 rakamına ulaşmış. Oysa radyo haberlerinde bir öğrencinin seken bir kurşunla öldüğü, 16 öğrencinin ve 15 polisin yaralandığı bildiriliyordu” (Çokum, 2014: 91).

Darbeye giden süreçte önemli bir yer teşkil öğrenci olaylarının abartıldığını ima eden yazar, olayların arkasındaki gücün CHP'lilerin olduğunu iddia ederek muhalefetin daha çok kargaşa ortamı yaratma çabasında bulunduğunu belirtir. Ayrıca Beyazıt ve Kızılay'daki olaylara katılan kalabalığın CHP'li olduğunu iddia eden yazar, darbenin sebepleri arasında gösterilen bu olayların iç yüzünü verir. Münevver Ayaşlı da olayların arkasındaki gücün CHP olduğunu ima eder. Olaylar öncesinde bilerek gerilimli bir ortam oluşturulduğu ifade edilir. Romanda öğrencileri galeyana getiren olumsuz tip Naili, komünist arkadaşlarıyla işbirliği yaparak ihtilal hazırlığı yaptığı iddia edilir (Ayaşlı, 2014: 70). Ayaşlı bu durumu sadece anlatarak geçer, 27 Mayıs hazırlıkların nasıl yapıldığını veya Naili'nin ve arkadaşlarının olayları nasıl organize ettiğini ayrıntılı kurgulamaz.

Yeni Baştan'da Beyazıt olayları tarihi bilgiler ışığında tüm yönleriyle verilir ve bir dizi değerlendirmeler yapılır. Öncelikle anlatıcı, öğrenci olaylarında öldürülen Turan Emeksiz'e karşı bir acıma duyar (Kuyaş, 2007: 88) ve öğrenci olaylarının arka planını ortaya koyar. Romanda, gençlerin galeyana geldiği ve yönlendirildiği iması hâkimdir. Kurgu ilerledikçe olayların ihtilal komitesi ve CHP tarafından hazırlandığı görülür (Kuyaş, 2007: 561). Öte yandan öğrenci olaylarında Genelkurmay Başkanı'nın emrindeki askeri birliklere, öğrencilere müdahale edemedikleri için azarladığı ve bu yüzden orduda ikilik yaratıp askeri müdahale fitilini ateşlediği belirtilir (Kuyaş, 2007: 519). Yazar 27 Mayıs darbesine giden süreçte söz konusu olayları, karakterlerin tartışmasına olanak verirken aynı zamanda okurun da olaylara farklı bakış açılarından bakmasına imkân verir. Kuyaş böylelikle öğrenci olaylarını romanına verdiği isimle “yeni baştan” ele alır ve tartışır.

Beyazıt meydanında üniversite öğrencilerinin toplanıp iktidar partisi aleyhine slogan attığına dair kurgulamalar *Ben Bu Adamı Sevdim* romanında da görülür. Yazar, Başvekil'in, Sıkıyönetim Komutanı Fahri Özdilek'in öğrenci gruplarını dağıtmak için silah kullanma teklifine şiddetle karşı çıktığını aktarır (Yılmaz, 2012: 125). Romanın bu noktasında ordu ile gençliğin birbirine nasıl destek olduğunu göstermek için romanın teknik özelliklerinden değil de gerçek kişilerin anılarına dayanarak aktarır. Ayrıca bu olaylara katılan dönemin öğrencileri arasında Kemal Alemdaroğlu, İlhan Selçuk ve Süleyman Demirel'in isimleri zikredilir.

Romanda, olayda çıkan çatışmalara ordu el koyar. Yazar, gençleri toplayıp Davutpaşa'ya götüren ordunun kısa bir süre sonra serbest bıraktığını

iddia eder. Olaylar sırasında Turan Emeksiz'in öldüğü belirtilir (Yılmaz, 2012: 127). Olaylar esnasında öğrencilerin öldürülüp et-balık kurumunda kıyma yapıldığı haberini de paylaşan yazar, CHP'nin bu iddiaları araştırmak için komisyon kurduğuna ve böyle bir şeyin olmadığına ortaya çıktığını ifade eder. (Yılmaz, 2012: 128). *Bir Başvekil Sevdim* romanında ise öğrencilerin kıyma makinelerinden geçirileceği haberine birçok kişinin inandığı, ancak bu olayın gerçeği yansıtmadığı belirtilir.

2. Kızılay Olaylarının Romanlara Yansıması

28 Nisan olaylarından sonra alınan sıkıyönetim kararına rağmen ülkedeki gergin hava dağılmamış öğrenciler gösteri ve protestolarına devam etmiştir. Öğrenciler daha tertipli ve daha geniş bir protesto yapmak için Talebe Federasyonu ve Talebe Cemiyeti'nin katkıları ve çabalarıyla 05 Mayıs 1960'da Kızılay Meydanı'nda toplanmaya karar vermişlerdir. Bu mitingi kendi aralarında 555K şeklinde şifrelendirip duyuruyu yapan öğrenciler paroladan da anlaşılacağı üzere beşinci ayın beşinde saat beşte Kızılay'da gösteri için hazırlıklarda bulunmuşlardır (Özkaya, 2005: 148). 5 Mayıs'ta Kızılay Meydanı'nda düzenlenen bu miting o zamana kadar öğrenciler tarafından düzenlenmiş en büyük öğrenci mitingidir (Dağcı, 2006: 51). Aynı zamanda öğrencilerin darbeden önce düzenlediği son büyük mitingdir.

Kızılay'da öğrencilerin protestosuyla karşılan Adnan Menderes, durumun vahametini fark eder ve öğrencilerin arasına girer. Öğrencilerin arasına giren Başvekil, öğrenciler tarafından darp edilir. Alandan uzaklaşmak zorunda kalan Menderes, öğrencilerin aleyhine geliştirdikleri sloganlardan kaçamaz. Öğrenciler, "katil Menderes!" sloganları eşliğinde Adnan Menderes'i protesto etmeye devam ederken ordu birlikleri tarafından sıkıyönetimin ilan edildiği ve dağılmaları gerektiği uyarısıyla karşılaşırlar. Bu uyarıyla beraber öğrenciler alanı boşaltmaya başlamışken bir grup polisin ateşli saldırısıyla karşılaşır. Bir grup öğrenci gözaltına alınıp karakola götürülür (Yıldız, 2001: 126). Öğrenciler ordu birlikleri lehine "Türk ordusu çok yaşa!" tarzı sloganlar atmaya başlar ve ordu birliklerinin başındaki binbaşığı omuzlarında taşırlar. Öte yandan polisler ise "Katiller!" diye bağırırlar (Özdağ, 2004: 155). Ordu-Gençler el ele manşetlere taşınır ve 27 Mayıs lehine yazılan romanlarda da yazarın bakış açısına göre kurgulanır.

İzmir'in İçinde adlı romanında Samim Kocagöz, Demokrat Parti döneminde gençlik olayları ve protestoları denince ilk akla gelen Kızılay'daki öğrenci gösterileri olduğunu vurgular. Mitingden belirli bir kesimi haberdar etmek için protesto öncülerinin kullandığı parola aktarılır: 555-K. Bu parolanın açılımı, beşinci ayın beşinci günü saat beşte Kızılay'da şeklindedir. Darbeye sayılı günler kala gerçekleştirilen bu mitingde Adnan Menderes'in zor anlar yaşandığı vurgulanır. Adnan Menderes'in yakasına yapıştıklarını ve gençliğin neredeyse ihtilâl çıkarttıklarını romanın olumlu karakterleri tarafından aktarılır. 555-K Olayı romanın olumlu karakterlerine de ilham olur. Gülseren, bu olaya benzer bir gösteri yapma fikrini açıklar.

Düşündüğü mitingi 565-B şeklinde şifrelemeden Gülseren, nişanlısı başkışı Emre'ye ve onun arkadaşı Cahit'e bu fikrini söyledikten sonra onlardan takdir toplar. Gülseren'in şifresinin açılımı ise beşinci ayın, altıncı günü, saat beşte, Belkahve'de şeklindedir (Kocagöz, 2009: 277-278). Yazar olumlu karakterler vasıtasıyla kurgusuna yerleştirdiği bu durumu yine karakterler vasıtasıyla bu heyecanını açıklar: “Mustafa Kemal Paşa Türk ordusunun İzmir'e girişini bu tepeden seyretmiştir” (Kocagöz, 2009: 278). Yazar bu tarz örnekler vererek Demokrat Parti yönetimindeki iktidara yapılabilecek müdahalelere haklılık kazandırmak ister.

Beyazıt olaylarında aktif rol oynayan *Bir Gün Tek Başına*'nın öğrencileri, Kızılay'daki mitingi de desteklemektedirler. İstanbul'daki öğrenci olaylarının başını çeken Sermet, Günsel ve arkadaşları Ankara'da da olayların yaşandığı ve neticesinde birçok ölümün olduğu duyumunu aldıklarında tekrardan harekete geçerler. Osman Paşa marşı eşliğinde protestolarına devam ederler (Türkali, 2014: 584). Ankara'dan gelen bir diğer haber ise üniversiteyi kurşuna tuttıkları bilgisidir (Türkali, 2014: 640). Ayrıca Ankara'daki askerlerin İstanbul'daki gibi merhametli olmadığı haberleri İstanbul'daki öğrencilere gelmektedir (Türkali, 2014: 656). Hem Beyazıt hem de Kızılay Meydanı'ndaki olayları yorumlayan öğrenciler, Kızılay'da Menderes'in yuhalandığını ve kendisine saldırdıklarını aktarırlar. Yazar, iki öğrenci olayını birbirine bağlayarak gidişatın hükümet açısından iyi olmadığını vurgular.

Tutsak romanında anlatıcı, çıkan olayların sorumlusu sadece Adnan Menderes'in olmadığını, bir o kadar da İsmet İnönü'nün sorumlu olduğunu söyler. İsmet İnönü'nün iktidarı seçimle alamayacağını dolayısıyla orduyla işbirliği yaparak iktidara müdahale edilmesi için birtakım planlar yaptığını öne süren başkışı Ceren, muhalefet liderinin öğrencilere sol fikirleri aşılıp sokağa döktüğünü ve darbenin olması için zemin hazırladığını iddia eder (Işınsoy, 2003: 62-63). Gençler arasındaki çekişmeyi kardeş kavgası olarak yorumlayan yazar, bu sorumluluğun sebebinin çoğunlukla İsmet İnönü'ye yıkar.

“Geçen gün diyor Ceren, İnönü'yü seyrettim Kızılay'da, İş Bankası'ndan para çekmeye gelmiş. Ya birdenbire parası tükenmiş, tam da Tahkikat Komisyonu'nun, Meclis'ten geçtiğinin ertesi. Olur a, tam o sıra parasız kalabilir adam, değil mi? Hem ille de kendisinin gitmesi gerekmiş, Kızılay'a gitmesi, halkın arasına katılması gerekmiş!... Kalabalıktan kaçmak için giriverdiği bir apartmanın kapısında, izlediği halkın tezahüratını hatırlıyor. Milli Şef'in, sempatik fakat mahzun gülücükler saçışını hatırlıyor. Sonra birden beliriveren polisleri, onların copla, yumrukla kalabalığı dağıtıtlarını. Derken perde inmiş, bu kez İnönü, sessiz alkışlar arasında evine dönmüştü” (Işınsoy, 2003: 171).

Yazar, darbe öncesi çıkan olaylarda bir tiyatral havada gerçekleştiğini ve bunun da sorumlusunun İsmet İnönü olduğunu iddia eder. Polislerin bu oyuna alet olduğunu aktarırken ordunun ise tutukladıkları

öğrencilere, öğrencilerin şarkıları eşliğinde gayet hoşgörülü davrandıktan sonra serbest bırakıldıklarını öne sürer. Öte yandan bu romanda da Adnan Menderes'in gösteri esnasında halka durumu anlatmak için halkın arasına karışır karışmaz darp edildiği vurgulanır (Işınsoy, 2003: 180). Menderes'i darp edenler kurgulanırken “öğrenci” yerine “halk” terimini kullanılması dikkat çekicidir.

Sevinç Çokum ise *Karanlığa Direnen Yıldız* adlı romanında olaylara katılanların CHP'li olduğuna dikkat çeker. Romanında Kızılay olayları başta olmak üzere diğer olaylara katılan ve olayları gerçekleştiren kişilerin CHP'li olduğunu satır aralarında belirtir. Böylelikle darbeye giden süreçte olayların tamamen muhalif kişiler tarafından çıkartıldığına, tertiplendiğine ve planlandığına vurgu yapar. Aynı vurgu Ayaşlı tarafından da yapılır. *Pertev Bey'in Torunları* romanında anlatıcı, öğrenciler tarafından gerçekleştirilen olayların tiyatral bir havada gerçekleştirilip sırf iktidar partisini devirmek için CHP tarafından tezgâhlandığına dikkat çeker. Komünist bir tip olan Naili, CHP'lilerden aldığı ücret karşılığında öğrenci olaylarını yürüyüşünden sloganlarına kadar organize ettiği iddia edilir (Ayaşlı, 2014: 44). Aynı zamanda anarşist bir tip olan Naili, arkadaşlarıyla geceleri iktidar partisine karşı olayları ne şekilde kontrol edecekleri üzerine toplantılar tertiplemektedir.

Dışarıdan gelen komünist görüşlü İren, bu olaylara destek veren CHP'li Muammer Bey'i, Muammer Bey'in ikinci eşi Hilal Hanım'ı ve çocukları Aydın ile Tülay'ı anlayamaz. Bunların hem refah düzeni içinde yaşadıklarını hem de anarşist eylemlere destek verdiğini hayretle izler (Ayaşlı, 2014: 100). İren, bu kadar refah bir hayatın içinde yaşayan bu aileyi eleştirir ve ihtilaller ile protesto gösterilerinin maddi zorluklar neticesinde halk tarafından yapıldığını vurgular (Ayaşlı, 2014: 100-101). Yazarın İren ile vermek istediği mesaj gayet açıktır. O, CHP'nin ekonomik nedenlerle değil, tamamen ihtiras ve koltuk sevdalarından dolayı iktidarı devirmek için her türlü kirli işbirliğine yanaştıklarını iddia eder.

Başucumda Müzik romanında ülkenin karıştığı, Ankara'da askerlerin de katıldığı büyük bir yürüyüşün düzenlendiği ve Başvekil'in hırpalandığı hiçbir yorum getirilmeden söz konusu edilir (Başar, 2016: 406). *İhtilâl Süvarisi* adlı eserde ise Kızılay olaylarının iktidara el koymayı düşünen askeri birliklerin arasındaki farklı grupların birleştiği belirtilir. İktidar partisine karşı ayrı ayrı örgütlenen subaylar, Kızılay olaylarından sonra tek çatı altında birleşerek Demokrat Parti'yi iktidardan alıkoymak için çalışmalarına başladığı anlatılır. Olaylar esnasında üniversite gençlerine ateş açılma emrinin Celal Bayar'ın verdiği iddia edilir (Turhan, 2014: 142). Kızılay olayları canlı bir anlatımla aktarılırken tarihi gerçeklerden sapmayarak doğrudan kurgulanmaya çalışılmıştır

Celal Bayar'ın kalabalığa ateş edilmesi emri verdiğine dair tartışmalar *Yeni Baştan* romanında da tartışılır (Kuyuş, 2007: 209) ve olaylar esnasında Kızılay Meydanı'na çıkan Menderes'in “Beni öldürün” dediği

iddia edilir (Kuyaş, 2007: 27). Romanın sonlarına doğru 27 Mayıs ile ilgili araştırmalar bitirilirken darbenin gereksizliğine değinilip öğrenci olaylarının gereğinden fazla büyütüldüğü sonucuna varılır.

Necati Sepetçioğlu, Kızılay olaylarını romanın olumsuz tiplerinden İrfan üzerinden verir. İrfan, 5 Mayıs'ta Kızılay Meydanı'nda kıyametin kopacağını romanın olumlu tiplerinden İzak Kohen Usta'ya söyler. Daha sonra olayların başladıktan sonra gayrimüslim olan Kohen Usta için iyi olmayacağını anlatır ve 6-7 Eylül olaylarını örnek gösterir. Hükümete karşı İzak Kohen Usta'yı kışkırtan İrfan, ustanın kafasını karıştırır (Sepetçioğlu, 2015: 144-146). Olay gerçekleşikten sonra Hâkim Bey, olayı "rezalet" şeklinde niteleyerek devletin bir başbakanına yapılan saldırıyı eleştirir.

Alev Alathı'nın *Valla Kurda Yedirdin Beni* adlı romanında, anlatıcının en çok etkilendiği siyasi olaylarından biri Kızılay olaylarıdır. Anlatıcı, Başvekil'in Kızılay olaylarında dövüldüğünü söyleyerek sözlerine başlar. Adnan Menderes'in sevinçli bir şekilde parti kurultayına girer gibi miting alanına girdiğini ve kısa bir süre sonra kalabalık tarafından yuhalandığını söyler.

"Biz katil değiliz! dedi ve tükürdü birisi. Balgam koyu renk kumaşın üzerinden süzüldü. Sivil polis olduğu sonradan anlaşılan bir başkası, saldırganı yakalamakla Başvekil'i oradan kaçırmak arasında bocaladı. İkincisinde karar kıldı. Ve Türkiye Cumhuriyeti Başvekil'i, karga tulumba edildi, bir otomobile tıkdı, uzaklaştırıldı" (Alathı, 2017: 52).

Kalabalığın heyecanlı ve gerilmiş olduğunu belirten yazar, olayda Menderes'in yüzüne tükürülme hadisesini "tarihin bir inkâr" (Alathı, 2017: 81) şeklinde yorumlar. Kızılay olaylarını tarih kitaplarından kurgusuna aktaran bir diğer yazar Yılmaz Karakoyunlu'dur. Öğrencilerin 555K şifresiyle Kızılay Meydanı'nda buluşup iktidar partisini protesto ettiğini ve bir süre sonra bu protestolara halkın da katıldığını ifade eder. Anlatıcı; memur, sivil ve askerin bir arada olduğunu ve hep bir ağızdan "Menderes İstifa" dediklerini belirtir. Anlatıcı, öğrencilerin Adnan Menderes'in üzerine yürüdüğünü ve linç edilmekten son anda kurtulduğunu belirtirken Celal Bayar'ın da olayları uzaktan izlediğini söyler (Karakoyunlu, 2014: 537). Söz konusu olayı, tarih kitaplarından kurgusuna dâhil eden bir diğer yazar Melike İlgün'dür. *Bir Başvekil Sevdim* romanında iktidar karşıtı gençlerin Kızılay'da büyük bir gösteri yaptığı olay, hiçbir yorum getirilmeden özetlenir.

Romanında 27 Mayıs sürecinde daha çok Adnan Menderes'in duygularını ön plana taşıyan İsa Yılmaz, gelişen olaylar karşısında Başvekil'in şaşkın olduğunu ve yine de onun Kızılay'da yapılacak gösteriye gideceğini aktarır. Yazar, Menderes'in iktidar partisine karşı eylemleri şaşkınlıkla izlediğini roman boyunca kurgular. Adnan Menderes Kızılay'da öğrencilerin arasına kendi rızasıyla karışır. Anlatıcı, Menderes'in öğrencilere "ne istiyorsunuz?" sorusu karşısında Deniz adında bir gencin onun yakasına

yapışarak “hürriyet istiyoruz” dediğini ve “bir başbakanın yakasından tutuyorsun, daha ne hürriyeti istiyorsun?” cevabını aldığını söyler (Yılmaz, 2012: 131). Yazar Deniz adındaki bu gencin provokatör olduğunu söyler.

Sonuç

İktidar partisinin muhalefet partisini inceleyip soruşturmak için üstün yetkilerle donatıldığı Tahkikat Komisyonu'na öğrencilerin tepkileri, beklenmedik olaylara yol açmış ve askeri müdahale gerekçeleri arasında sayılmıştır. Darbeye giden süreçte önemli bir rol oynayan Beyazıt ve Kızılay öğrenci olaylarına romancılar kendi fikir dünyasından hareketle hadiseleri kurgulamış ve aktarmıştır. Yazarlar genel itibarıyla tarih kitaplarında devşirdikleri bilgileri kurgulamışlar, fakat bazı hususlara özellikle dikkat çekmişlerdir. Vedat Türkali, Samim Kocagöz, Attilâ İlhan, Ayşe Kulin, Erol Toy, Nesrin Turhan ve Yılmaz Karakoyunlu özellikle polislerin göstermiş olduğu şiddeti kurgulayıp vurgulamışlardır. Özellikle Samim Kocagöz ve Vedat Türkali romanlarındaki öğrenci tiplerini kahramanca tasvir edip onların DP'ye karşı mücadeleye ettiğini belirtmişlerdir.

Öğrenci olaylarının Demokrat Parti'yi devirmek için yapıldığı ve muhalif unsurlar tarafından tertiplendiği yönünde kurgulayan yazarlar da mevcuttur. Emine Işınsu, Sevinç Çokum, Nilüfer Kuyaş, Mustafa Necati Sepetçioğlu ve İsa Yılmaz özellikle Beyazıt olaylarının Demokrat Parti'yi zor duruma düşürmek için CHP'nin bir oyunu olduğunu iddia etmişlerdir. Emine Işınsu olayların sebebini doğrudan İsmet İnönü'ye bağlarken, Sevinç Çokum, olaylara katılan halkın CHP'li olduğunu öne sürer. İsa Yılmaz ise öğrenciler arasındaki provokatörlere dikkat çekmiştir. Alev Alatlı olaylarda Adnan Menderes'in durumunu gözler önüne sermiştir. Öte yandan Nesrin Turhan Kızılay olaylarının ordu birlikleri içerisindeki farklı ihtilal komitelerini bir çatı altında toplamasına neden olduğunu söylemiş ve o da Melike İlgün gibi tarihi bilgiler paylaşmıştır. Nilüfer Kuyaş ise hadiselerle ilgili tüm bakış açılarını vermiştir.

27 Mayıs Darbesi'ne giden süreçte yaşanan öğrenci olayları, yazarın bakış açısına göre işlenmiş ve roman dünyasındaki fikir sahasını zenginleştirmiştir. Bu çalışmayla romancının eserini vücuda getirirken kendi ideolojisinden bağımsız bir şekilde olayları kurgulayamadığı ortaya çıkmıştır. Yazarın düşünce dünyasına göre olaylar, bazen bir isyana, bir başkaldırıya dönüşürken bazen de sırf iktidar partisini devirmek için bir “oyun”a dönüşmüştür. Bu tarz olaylar yazınsal sanat dünyasında işlenirken her ne kadar fikir yönünden zenginlik olarak görülse de karşı fikri ötekileştirdiğini ve kutuplaştırdığını da unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Ayaşlı, Münevver. (2014), *Pertev Bey'in Torunları*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Alatlı, Alev. (2017), *Valla Kurda Yedirdin Beni*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Başar, Kürşat. (2016), *Başucumda Müzik*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Başgil, Ali Fuad. (2011), *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, Yağmur Yayınları, İstanbul.
- Bayburt, Deniz. (2001), *27 Mayıs İhtilali'ni Hazırlayan Sebepler ve Tahkikât Komisyonu*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çokum, Sevinç. (2014), *Karanlığa Direnen Yıldız*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Dağcı, Gül Tuba. (2006), *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ordu Siyaset İlişkisi 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi*, İlgı Yayınevi, İstanbul.
- Demir, Şerif. (2009), *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Eroğul, Cem. (2014), *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap Yayınları, İstanbul.
- Gürsel, Nedim. (2014), *Yüzbaşının Oğlu*, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul.
- İlhan, Attilâ. (2014), *Bıçağın Ucu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İlhan, Attilâ. (2006), *Sırtlan Payı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İlhan, Attilâ. (1982), *Yaraya Tuz Basmak*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- İlgün, Melike. (2013), *Bir Başvekil Sevdim*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- İpekçi, Abdi; Çoşar, Ömer Sami. (2010), *İhtilalin İç Yüzü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İşinsu, Emine (2013), *Tutsak*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul.
- Karakoyunlu, Yılmaz. (2004), *Yorgun Mayıs Kısrakları*, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul.
- Kocagöz, Samim. (2009), *İzmir'in İçinde*, Literatür Yayınları, İstanbul.

- Koç, Rasim. (2018), *İdam Sehпасındaki Dışışleri Bakanı Fatın Rüştü Zorlu*, Kopernik Kitap, İstanbul.
- Kulin, Ayşe. (2009), *Gece Sesleri*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Kuyaş, Nilüfer. (2007), *Yeni Baştan*, Oğlak Yayıncılık, İstanbul.
- Öymen, Altan. (2013), *Ve ihtilal*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Özdağ, Ümit. (2004), *Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali*, Boyut Yayınları, İstanbul.
- Özkaya, M. Şükran. (2005), *Adım Adım 27 Mayıs*. İleri Yayıncılık, İstanbul.
- Pultar, Gönül. (1999), *Ellerimden Su İçsinler*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Sepetçioğlu, Mustafa Necati. (2015), *Güneşin Dört Köşesi*, İrfan Yayınevi, İstanbul.
- Toy, Erol. (1974), *Kördüğüm*, May Yayınları, İstanbul.
- Turhan, Nesrin. (2004), *İhtilalin Süvârisi*. Doğan Kitap Yayınları, İstanbul.
- Türkali, Vedat. (2014), *Bir Gün Tek Başına*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Yıldız, Ahmet. (2001), *İhtilalin İçinden Anılar, Değerlendirmeler*, Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Yılmaz, İsa. (2012), *Ben Bu Adamı Sevdim*, Paradoks Yayınları, İstanbul.